

EL VAMPIR, DE JOHN WILLIAM POLIDORI

Per Sílvia Maymó

Com un estel eclipsat per l'aurèola de la lluna

No es pot dir que, en el context de l'època, *The Vampyre* destaqués ni pel tema -d'ús freqüent aleshores- ni tampoc per la rellevància de la seva prosa. Però a Henry Colburn, l'editor de la revista *New Monthly Magazine*, no li van importar tant aquestes mancances com el fet que l'autor oferís a través de la caracterització del protagonista, Lord Ruthven, un retrat de la personalitat de Lord Byron, tan popular en aquells dies.

A propòsit de la immensa popularitat de Lord Byron, Thomas Moore va deixar dit a la recopilació biogràfica i epistolar que va escriure sobre el seu amic que la fama “no va sobrevenir-li poc a poc sinó de sobte, com s'enlaira en una nit el palau d'un conte de fades”. Certament poderoses eren la vèrbola satírica de l'artista i l'habilitat de l'editor però, com Moore va indicar llavors, tampoc nosaltres hauríem de descartar la intrusió de la màgia en un èxit tan imprevist. Potser la Fama descrita per Ovidi va fixar els seus ulls en aquell home bell de llengua esmolada i, en recordar la corda fluixa que havia fet servir altres vegades, va preparar una sessió extraordinària de funambulisme sobre l'ombra del poeta. Barrejada entre la gent inconstant que murmura, confon i fa créixer la falsedat en els atris del palau de bronze desposseït de portes que habita, la Fama hauria instil·lat la mescla verinosa en totes les oïdes. Una substància singular que també traspua el diari de John Polidori en l'anotació relativa a la recepció organitzada per Madame Eynard-Châtelain en honor de l'admirat poeta el 28 de maig de 1816: “...en ser presentats, només van esmentar el nom de Lord Byron; jo, com si no hi fos, invisible com un estel eclipsat per l'aurèola de la lluna”. Són paraules sinceres, gairebé patètiques, que brollen des del dolor de qui, aspirant a l'ascens social i literari, va situar-se massa a prop de la flama i va acabar devorat per ella.

El prolegomen de l'estiu de 1816

Lord Byron havia compost les dues primeres parts del seu poema narratiu *Childe Harold Pilgrimage* entre 1809 i 1811, durant el Grand Tour que el va dur fins a Constantinoble. Conscient de l'expectació que produïen les seves

opinions, va construir per a aquella obra un protagonista molt seductor, modelant literàriament trets de la pròpia personalitat. Una maniobra repetida en el futur que li seria força rendible.

Gràcies a la identificació del poeta amb el personatge de Childe Harold, la bona societat li'n va perdonar la vida dissoluta transitòriament, fascinada com estava pel seu *alter ego* literari. Les recepcions elegants, les cartes de felicitació i les discretes invitacions amoroses van multiplicar-se i, al cap d'una mica més de dos anys, va aconseguir fins i tot casar-se amb la neboda de l'influent Lady Melbourne, Annabella Milbanke. Però el penell de la Fama, sempre inconstant, va assenyalar sobtadament en direcció contrària i en saber-se a principis de 1816 que l'Annabella l'abandonava, la llagoteria va esdevenir vituperi i un allau de rumors llargament continguts va inundar els carrers. La sospita d'incest i la suposada naturalesa homosexual del poeta van perjudicar greument la seva reputació fins al punt de posar en perill la pròpia integritat física.

Atemorit per l'escàndol generat, va vestir de gira turística el que en realitat era una fugida. Va partir de Londres en direcció a Dover el dia 23 d'abril de 1816. Feia mal temps i la sortida cap al continent va ajornar-se dos dies. Va desembarcar a Oostende, a bord d'un carruatge amb l'anagrama N.B. (Noel Byron), que pretenia emular l'admirat Napoleó Bonaparte. Va visitar Bèlgica, Holanda i Alemanya i va arribar a Ginebra el 25 de maig. Sabia que a l'hotel dels germans Dejean, a Sécheron, s'hi estava una de les seves amants circumstancials, Claire Clairmont, una jove de divuit anys que ja estava embarassada d'ell i que viatjava en companyia de la germanastra - Mary W. Godwin-, de Percy B. Shelley i de William, el fill que els dos últims tenien en comú. Lord Byron va congeniar de seguida amb Shelley i va acompanyar-lo a veure la casa que tenia aparaulada a Coligny, a escassos cinc quilòmetres de Ginebra.

La casa que llogaria Shelley durant aquell estiu, la Maison Chapuis, ja no existeix. Estava situada a la vora del llac, en un indret anomenat Montalègre, prop d'un petit embarcador. Enlairada per sobre d'un terregall cobert de vinya que lliscava suaument cap aquella casa, encara avui hi ha una vil·la que, aleshores, s'anomenava Belle Rive, pertanyent al senyor Édouard Diodati. L'elegància de la casa i la panoràmica del llac van satisfer Lord Byron però, sobretot, va ser el cognom del propietari allò que potser més el va captivar. Possiblement es va preguntar si aquell Diodati descendia del Charles Diodati que havia compartit l'amistat més sincera amb el gran poeta John Milton. I també si Milton hauria respirat entre aquells murs quan el 1639 va visitar Ginebra arran de la mort del seu amic i va ser acollit

per l'oncle del difunt, Giovanni Diodati, primer traductor de la Bíblia a l'italià. Tan era, però, que la casa no s'hagués construït fins cent anys després d'aquella trobada: Lord Byron deuria pensar que si tenia la virtut de convertir-se ell mateix en llegenda, podia fer que un cognom tan vinculat a la poesia anglesa com aquell prengués possessió d'un bell espai. Va fer mans i mànigues per aconseguir l'arrendament. En el seu propòsit, el va ajudar Charles Hentsch, un dels fills del fundador del banc més antic de Ginebra. Hentsch, un jove amb certes aspiracions literàries que havia conegut Lord Byron pocs temps abans, va dissuadir el propietari de la idea de llogar la finca a una família britànica durant tres anys. Fins i tot va aconseguir un contracte curt, de cinc mesos, que el poeta no esgotaria. Així és com la Campagne Belle Rive va esdevenir per sempre Villa Diodati. El 10 de juny, Lord Byron va abandonar l'hotel de Sécheron. Anava acompanyat de tres servidors i del seu metge personal: el fidel ajudant de cambra, William Fletcher; el patge Robert Rushton, que tornaria a Anglaterra amb el seu amic Scrope Davies uns mesos després; i un criat suís anomenat Berger, que el va servir fins a Venècia. Al doctor John William Polidori –doctor gràcies a la seva *Disputatio Medica Inauguralis*- l'havia contractat a partir de la recomanació de Sir William Knighton, aleshores metge del Príncep Regent, el futur rei Jordi IV.

Amb Polidori, i també amb Percy, Claire i Mary, Lord Byron va embastar en els primers dies d'estiu una relació que molt aviat deixaria veure les costures. No cal dir que gràcies a la popularitat del poeta, el grup va convertir-se immediatament en matèria de debat en tertúlies i salons. Després, la reclusió produïda pel mal temps va transformar la casa en un espai fecund, on les emocions viscudes pels cinc joves van precipitar en un relat, edificat sobre les vivències del mes de juny de 1816 a Villa Diodati. La tensió amb la Claire, però, aviat va esdevenir insostenible. Finalment, els Shelley van marxar cap a Anglaterra el 29 d'agost, el mateix dia que Lord Byron inicià una excursió a Chamonix en companyia de Polidori i també de J.C. Hobhouse i S.B. Davies, que des de feia tres dies s'estaven a casa del poeta. La presència dels seus amics íntims serà determinant en la decisió final d'acomiar el metge abans del que estava previst. Al·legant una manca de sintonia, Lord Byron va entregar-li cinquanta lliures en concepte de mesades i vint més per al viatge.

John Polidori va sortir de Villa Diodati a les sis del matí del dia 16 de setembre de 1816, amb l'objectiu principal d'arribar a Milà després d'haver visitat els Alps bernesos, una gira que, de ben segur, ja tenia aparaulada amb el seu antic patró. Lord Byron i Hobhouse emprendrien el mateix camí l'endemà. Quan el 12 d'octubre de 1816, ambdós van arribar a Milà, van

trobar Polidori molt ben integrat en el cercle al qual ells mateixos s'unirien. Però un incident entre el metge i un oficial prussià al teatre de La Scala va provocar la seva expulsió de la ciutat en el termini de vint-i-quatre hores. Després de diverses vicissituds, Polidori va tenir alguns pacients a diversos indrets d'Itàlia entre la colònia britànica d'aleshores. Coneixem el nom de tres d'aquests a través d'una carta de Lord Byron, adreçada a Thomas Moore i datada a Venècia l'onze d'abril de 1817: "El doctor Polidori ja no té pacients perquè els seus pacients ja no hi són" ironitza el poeta a propòsit de Francis Horner, d'un fill de Thomas Hope i de Francis North (Lord Guilford), tots tres traspassats. Gràcies a una altra carta del 14 d'abril de 1817, dirigida aquest cop al seu editor, John Murray, sabem que Polidori és a Venècia en trànsit cap a Anglaterra, acompanyant el germà i la vídua de Lord Guilford. Lord Byron interpel·la Murray perquè intercedeixi en l'obtenció d'una feina pel seu antic empleat alhora que el converteix en portador de dues miniatures adreçades a la seva germana, Augusta Leigh.

Norwich

Ja a Anglaterra i després de desestimar la possibilitat de marxar al Brasil, Polidori contacta amb William Taylor, figura essencial en els cercles literaris i socials de Norwich a qui ja coneixia, potser a partir de la recomanació de Lady Westmoreland, neboda del primer duc de Wellington. Ho sabem gràcies a una carta de Taylor del 9 de novembre de 1815, dirigida al seu amic Robert Southey: "Cada dia espero l'arribada del doctor Polidori que vindrà a passar dues o tres setmanes amb mi. El doctor Polidori és un poeta italià que ja ha escrit dues tragèdies en aquesta llengua."

L'activista social i escriptora Harriet Martineau recorda en la seva autobiografia que el 1817, el doctor Polidori va aparèixer inesperadament en el si dels cercles socials més distingits: "Durant aquells dies, va arribar a Norwich un foraster que va despertar un gran interès a casa nostra...Era el pobre Polidori, conegut posteriorment per ser el metge de Lord Byron, per ser l'autor de El Vampir i per haver-se suïcidat per culpa dels deutes de joc. Quan el vam conèixer, era un jove guapo i eixelebrat, "adoptat" per William Taylor –Taylor sempre feia això amb els nois guapos i eixelebrats,- convenientment introduït en la millor societat gràcies a la seva condició de catòlic, circumstància que li franquejava l'entrada en les cases més aristocràtiques del comtat. Era un tanoca,-que parlava sempre a la babalà-, mancat de criteri i d'intel·ligència; però nosaltres pressuposàvem allò que no tenia i l'admiraven. Va esdevenir un pretendent fervorós de la més gran de les germanes i sempre estava a casa nostra. Les més joves fantasiejàvem

a compte seu, -dibuixàvem el seu perfil en el dors de les cartes, somniàvem amb ell, escoltàvem les seves històries meravelloses i quan va patir aquella commoció terrible en estavellar-se el seu *gig* contra un arbre a Lord Stafford's park, vam restar inconsolables. Més li hauria valgut morir-se i romandre com un heroi en el nostre record!”.

L'accident es va produir una nit de setembre de 1817. Polidori havia estat sopant a Costessey Hall, la llar de Sir Jerningham. En una corba, va perdre el control del calessí. Privat de consciència, va ser traslladat a la mansió, on va ser atès acuradament durant unes quantes setmanes. Un cop recuperat, hi va haver agraïments eterns i sonets laudatoris dirigits a la distingida i hospitalària família, per part d'ell mateix i del seu pare. Però ja res seria com abans. Aquella desgràcia va ser un punt d'inflexió en la seva escalada cap al cim de la bona vida, l'inici d'un descens imparabile cap a la tragèdia final.

El tema del vampirisme

La por als morts i al seu retorn al món dels vius sempre havia estat present en l'inconscient col·lectiu del pobles. No obstant, la proliferació de casos de vampirisme pretesament documentats en l'Europa del segle XVIII no té precedents històrics. Potser com a reacció a les llums il·lustrades que les classes dominants defensaven, el poble va aferrar-se amb més força a l'existència d'aquests éssers malignes i va desfermar una de les pandèmies de caràcter supersticiós més notables de tots els temps.

Per tal d'aclarir el grau de veracitat d'aquelles històries, el monjo benedictí Dom Augustin Calmet va compilar casos provinents de tota Europa en el seu *Traité sur les Apparitions des Esprits, et sur les Vampires, ou les Revenans de Hongrie, Moravie, &c* (1746). Però les intencions de Calmet van produir l'efecte contrari en els lectors, que van creure a ulls clucs la crònica d'aquells relats tan horripilants. El tractat de Calmet va tenir tan d'èxit que va acabar contribuint al naixement de la literatura gòtica.

En el terreny estrictament literari, són els poetes alemanys els qui introdueixen el tema a través d'obres com *Der Vampyr* (1748) d'Ossenfelder, *Lenore* (1773) de Bürger o *Die Braut von Corinth* (1797) de Goethe. Precisament, el William Taylor que “havia adoptat” Polidori a Norwich és el traductor de *Lenore* a l'anglès.

Pel que fa a Anglaterra, Coleridge és l'autor del primer poema en anglès sobre vampirs, *Christabel*, un dels elements principals en la construcció del relat sobre Villa Diodati. De les cinc parts que va planejar, l'autor només

en va completar les dues primeres. El poema havia d'encapçalar el recull *Lyrical Ballads* però Wordsworth, coautor d'aquesta obra essencial per al Romanticisme anglès, va rebutjar-lo. Segons el seu criteri, no encaixava en l'obra, ni per extensió ni per temàtica. *Christabel* va circular amb molt d'èxit durant gairebé vint anys en forma de manuscrit fins que va ser publicat el 1816. Després del poema de Coleridge, vindrien *Thalaba the destroyer* (1801) de Southey, *The Dead Men of Pest* (1802) de Merivale, *The Vampyre* (1810) de Stagg, *The Giaour* (1813) de Lord Byron i *Glenarvon* (1816) de Lady Caroline Lamb, antiga amant de Lord Byron i jove de lady Melbourne, que va escriure aquesta novel·la per desacreditar el poeta. Precisament, Polidori extreu d'aquesta obra el nom del seu protagonista, Lord Ruthven. I és que el nom de Lord Glenarvon és Clarence de Ruthven, un personatge clavat a Lord Byron. Sembla ser que la fama volia divertir-se amb el mite que estava creant i va plantejar un bonic sil·logisme.

The Vampyre

Després de l'accident, John Polidori va marxar a Londres on va provar d'estudiar lleis, sense cap resultat. El 1819, va publicar-se el seu *Ernestus Berchtold; or, The Modern Oedipus*. En el pròleg, anunciava que aquell era el conte que havia escrit per al certamen literari proposat per Lord Byron a Villa Diodati el 1816. Farà el mateix amb *The Vampyre* tot i que, en aquest cas, les explicacions arribaran després de l'escàndol de l'autoria atribuïda a Lord Byron. Anys després, encara hi haurà una tercera versió sobre l'aportació de Polidori a la juguesca: en aquesta ocasió és Mary Shelley qui, en el pròleg a la tercera edició de *Frankenstein; or, the Modern Prometheus* (1831), diu que la narració inversemblant del metge estava protagonitzada per una dona el cap de la qual, com a càstig per haver mirat pel forat d'un pany, va quedar reduït a una pelada calavera. *The Vampyre; A Tale by Lord Byron* va aparèixer l'1 d'abril de 1819 en el número 63 de la revista *New Monthly Magazine*, dirigida per l'editor Henry Colburn a qui, fins i tot, els seus autors més ben remunerats titllaven de "royal bastard". Polidori va reclamar immediatament l'autoria a l'hora que Lord Byron la rebutjava. Tot i així, Lord Byron va pensar que els protagonistes de la història, Lord Ruthven i Aubrey, retiraven massa a Augustus Darvell i al seu acompanyant, tots dos personatges d'aquell escrit que ell havia concebut a Villa Diodati durant l'estiu de 1816. Així doncs, va demanar al seu editor que publicqués l'esbós oblidat per tal de demostrar que *The Vampyre* no era obra seva. Però la discreta col·locació de A

Fragment of a Novel darrere del seu poema *Mazeppa* va contribuir a que la idea inoculada en el públic per Colburn no s'extingís.

Mai no se sabrà el grau d'implicació de Polidori en aquest assumpte tan tèrbol. Les cartes de reclamació sobre l'autoria mostren una versió certament forçada on la comtessa de Breuss, noble russa que liderava el cercle de Genthod, prop de Ginebra, l'anima a escriure un conte semblant a l'iniciat per Lord Byron durant aquells dies d'estiu de 1816. El resultat és un relat completat en dos matins que acabarà en mans de Colburn anys després. En aquesta història tan enrevesada, apareixen els noms de Madame de Gatelier, al servei de la comtessa, i de John Mitford, un enigmàtic viatger segurament inexistent. Tot un misteri que quadra perfectament amb les males arts de l'editor i, potser, amb l'estat d'ànim de Polidori, en veure que en el pròleg escrit per Percy Shelley per a la primera edició de 1818 de *Frankenstein; or, the Modern Prometheus* de Mary Shelley, la seva presència en les converses a Villa Diodati havia estat eliminada. Turmentat per les seqüeles que l'accident li havia deixat, és possible que Polidori s'adonés de sobte que totes les portes es tancaven i que estava condemnat a ser definitivament invisible, com un estel eclipsat per l'aurèola de la lluna.

La mort de Polidori

Després d'haver estat tres setmanes a Brighton, Polidori va tornar a Londres el 20 d'agost de 1821, a la casa on va néixer i on va morir: encara hi és i ocupa el número 38 de Great Pulteney Street, al Soho.

El jove no es trobava bé. Patia pèrdua de visió i dolor en un costat. El seu pare havia marxat al camp. A casa estaven John DeAgostini, un cavaller que vivia a dispesa amb els Polidori, i també Charlotte Reed, la minyona. Polidori va retirar-se a la seva habitació cap a les nou del vespre del 23 i va deixar dit que no entressin fins passades les dotze del dia següent.

Charlotte Reed va entrar a l'habitació una mica abans de les dotze del 24 i va obrir els porticons. Polidori estava molt malament. Immediatament, va avisar el senyor DeAgostini i va anar a buscar dos metges: Thomas Copeland, del 4 de Golden Square, que encara va arribar a fer-li un rentat d'estómac i William Davies, del 59 de Poland Street, que ja el va trobar exànime. Al dia següent, la investigació del forense i dels testimonis va determinar que la mort havia estat natural (*"in a natural way by the visitation of God"*).

Gairebé cent anys després, en ocasió de l'edició del Diari de John Polidori, el seu nebot William Michael Rossetti va afirmar que a la família sempre havien pensat que l'oncle s'havia suïcidat ingerint àcid prússic. Però en l'atestat no consta que els metges analitzessin res. És possible, doncs, que De Agostini i Reed falsegessin l'escenari quan van afirmar que el tarannà del jove en els últims dies era estrany? Per què van descriure com estrany el mateix comportament que l'havia caracteritzat des que va patir l'accident que li havia esberlat el cap? Mai no ho sabrem. L'única certesa és que, amb el diagnòstic atorgat pel forense, Polidori va poder ser inhumat en terra sagrada, concretament al cementiri de St.Pancras, on els catòlics acostumaven a enterrar els seus difunts.

Ossos

Relativament a prop del cementiri on John Polidori va ser enterrat, discorren les aigües del Regent's Canal, recentment construït en aquells anys. El canal passava a través d'unes terres que la parròquia de Saint Pancras tenia arrendades a William Agar, un advocat acomodat que vivia a Elm Lodge, una bonica vil·la situada en un racó de la finca. El senyor Agar es va queixar molt d'aquella irrupció hidràulica al voltant de casa seva. Per sort, va morir el 1841, i no va haver de veure com unes obres grandioses destruïen per sempre més la fesomia d'aquell indret pocs anys després. Primer, la companyia ferroviària Great Northern va bastir l'estació de King's Cross com a terminal de la línia que connectava el nord del país amb Londres. Després van excavar el túnel per on discorreria el primer metropolità subterrani del món. A continuació, la companyia ferroviària Midland va construir l'estació de Saint Pancras per acollir la línia que unia el centre del país amb Londres. El projecte va arrasar Agar town, l'assentament miserable on malvivien centenars de famílies treballadores, arrendatàries de la vídua de William Agar. També una part de Kentish town i de Somers town, aquest últim el nucli on havia nascut Mary Shelley. En definitiva, els vius van ser expulsats i els morts, desenterrats.

Com es rumorejava que les exhumacions no s'estaven produint amb el decòrum que la situació requeria, el bisbe de Londres va encarregar la regulació de la tasca a Arthur Blomfield, especialitzat en arquitectura religiosa, i ell mateix fill de l'anterior bisbe de la ciutat. Blomfield va contractar un capatàs. Però sobretot, va encarregar la supervisió de la feina a un jove ajudant seu anomenat Thomas Hardy. El futur escriptor mai no oblidaria la tristesa d'aquells mesos de 1866, buidant taüts i classificant ossos, preferentment de nit, sota la llum magra de les làmpades d'oli. Un

novel·lista en flor que potser va tenir entre les mans els ossos de qui no ho va poder ser.

La tasca feixuga de Hardy ha hagut de repetir-se en alguna altra ocasió. A la cap i a la fi, Londres és un gran cementiri i quan les perforadores inicien la marxa sempre ensopeguen amb enterraments. L'última vegada que van exhumar taüts i ossos a la zona de Saint Pancras va ser quan van construir la terminal de la línia d'alta velocitat que connecta Londres amb París i Brussel·les. Evidentment, el criteri científic emprat avui en dia no té res a veure amb el mètode que va haver de seguir Thomas Hardy. Tot i així, cal cercar una nota tendra entre les esgarrifances d'aquella calamitat: en memòria dels difunts i a l'entorn d'un freixe, algú va reunir unes quantes làpides disposades a junta regular i a l'anglesa, com els taulons de fusta en la coberta d'un vaixell. No se sap si va ser el mateix Hardy qui va tenir la idea però l'arbre pren el seu nom. Actualment, el tronc del *Hardy's tree* segueix engolint làpides en el jardí testimonial que encara envolta l'església vella de Saint Pancras.

Allà mateix, una pedra sepulcral recorda el lloc on va ser enterrada Mary Wollstonecraft, l'autora de *Vindicació dels drets de la dona* i mare de Mary Shelley. Una mica abans de la hecatombe, les despulles de Mary Wollstonecraft i del seu marit, William Godwin, van ser traslladades a Boscombe (Bournemouth) pel net, Percy Florence, l'únic fill que va sobreviure dels quatre que van tenir els Shelley. Mary Shelley també és allà. Qui vulgui retre-li homenatge, pot dirigir-se a aquesta localitat costanera del sud d'Anglaterra. Si, en canvi, algú desitgés veure el lloc on descansen els ossos de Lord Byron, hauria de visitar el panteó familiar, a l'església de Santa Maria Magdalena de Hucknall, on va ser traslladat des de Messolongui (Grècia). Les despulles de Claire Clairmont van ser reubicades sota les arcades del cementiri de la Misericòrdia de Florència on una rajola del paviment recorda el seu nom. Percy Shelley va ofegar-se davant les costes de Viareggio (Itàlia) i les seves cendres estan dipositades en el cementiri per a no catòlics de Roma. Però Polidori...Pobre Polidori!...Ja ho deia ell...Invisible.